

Piotr Złotkowski

ORCID: 0000-0001-5777-2114

ZĄSCIANEK SZPAKOWSZCZYŻNA A GENEZA POWSTANIA OSADY MŁYŃSKIEJ ABRAMIKI – UWAGI HISTORYCZNO-ONOMASTYCZNE

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie okoliczności historycznych powstania osady młyńskiej Abramiki i jej związek z zaściankiem Szpakowszczyżna. Tekst zawiera również konkluzje o charakterze onomastycznym, dotyczące nazwy zaścianka oraz osady, jak również przezwisk, przydomków i nazwisk jej mieszkańców.

Obecnie *Szpakowszczyżną* nazywane jest pole leżące na pograniczu podlaskich wsi Bujnowo i Malesze¹. Nazwa ta została utworzona od pierwotnego przydomka, a późniejszego przydomka, *Szpak*². Tego rodzaju nazwy terenowe albo miejscowe (zakończone na *-izna*, *-yzna*) określały zazwyczaj niewielkie obszary niezamieszkałe (pola, łąki, lasy). Jeśli tereny te były zasiedlane, to automatycznie ich miana stawały się nazwami miejscowymi. W sąsiedztwie Szpakowszczyżny położone są osady Abramiki³ i Pu-

¹ *Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych*, 152, Powiat bielski, województwo białostockie, Warszawa 1972, s. 34, 35.

² Z. Abramowicz, L. Citko, L. Dacewicz, *Słownik historycznych nazw osobowych Białostoczczyzny (XVI–XVII w.)*, t. II, Białystok 1998, s. 131.

³ *Urzędowe nazwy...*, s. 33; *Wykaz urzędowych nazw i ich części ogłoszony rozporządzeniem Ministra Administracji i Cyfryzacji z 13.12.2012*, 2 pliki PDF, <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20130000200> (dostęp 5.07.2019), s. 2; M. Kondratiuk, *Nazwy miejscowe południowo-wschodniej Białostoczczyzny*, Wrocław 1974, s. 19; P. Złotkowski, *Nazwy młynów i osad młyńskich dawnego starostwa brańskiego*, „Studia Wschodniostowiańskie” 2016, nr 16, s. 347–348, 357.

chacze⁴, które w przeszłości były odrębnymi miejscowościami, a obecnie stanowią przysiółki Bujnowa⁵. Wieś ta, powstała w XVI wieku, była centrum administracyjno-gospodarczym starostwa brańskiego⁶. Znajdował się tu folwark obsługiwany przez chłopów ciągłych starostwa. Jego bezpośrednie zaplecze stanowiła osada ogrodników (dziś główna, najdłuższa ulica wsi), istniejący już w latach 60. XVI wieku młyn o nazwie *Puchacz* (później *Puchacze*), przy którym z czasem wykształciła się niewielka wieś oraz powstała na przełomie XVII i XVIII wieku osada młyńska Abramiki (Abrahamiki).

Nazwa terenowa *Szpakowszczyzna* ma identyczną podstawę, jak nazwa odległej o kilka kilometrów wsi Szpaki. Wnikliwa analiza dostępnych źródeł historycznych utwierdza nas w przekonaniu, że nie jest to zbieżność przypadkowa. Szpaki w przeszłości były zamieszkane przez ludność bojarскую podlegającą jurysdykcji starostów brańskich. Bojarom tym nie udało się wyzwoić z owej zależności aż do końca XVIII stulecia⁷. Inne rody bojarские z tej okolicy, jak Poletyłowice czy Kadłubowscy, uzyskały pełnię praw szlacheckich. Być może przyczyną braku awansu Szpaków był fakt, że byli oni zaliczani do tzw. kategorii bojarów putnych, których zadaniem była m.in. posługa w postaci wożenia listów⁸. W lepszej sytuacji znajdowali się niewątpliwie tzw. bojarzy pancerni, którym łatwiej było przeniknąć w szeregi szlachty⁹.

Trudno ustalić dokładny czas osiedlenia się Szpaków w dobrach gospodarskich brańskich. Wiadomo, że od początku swej obecności na tym terenie związani byli z dworem w Maleszach. Potwierdza to list królowej Bony z 1540 roku, w którym uwalnia ona Paszka (Pawła) Szpakowicza

⁴ *Wykaz urzędowych nazw...*, s. 1803; M. Kondratiuk, *Nazwy miejscowe...*, s. 168; P. Złotkowski, *Nazwy młynów...*, s. 352, 359–360.

⁵ *Wykaz urzędowych nazw...*, s. 207; M. Kondratiuk, *Nazwy miejscowe...*, s. 37.

⁶ J. Siedlecki, *Starostwo brańskie w XVI–XVIII wieku*, „Ziemia Brańska”, nr 2/3, 1990/1991, s. 44; P. Złotkowski, *Bujnowo w XVI–XVIII wieku*, „Białostoczczyzna” 1994, nr 4, s. 39–47; Z. Romaniuk, *Straty na Podlasiu w czasie potopu na przykładzie starostwa brańskiego*, „Białostoczczyzna” 1997, nr 1, s. 58.

⁷ E. Kalinowski, *Szlachta ziemi bielskiej wobec bezkrólewi w XVI–XVII wieku*, wydruk rozprawy doktorskiej, Warszawa 2018, s. 108.

⁸ J. Siedlecki, *Starostwo brańskie...*, s. 43.

⁹ E. Kalinowski, *Szlachta ziemi bielskiej...*, s. 106.

oraz jego bratanków Iwana, Jaczka (Jakuba) i Bohdana od obowiązku posługi pocztowej na rzecz namiestników brańskich¹⁰. Z jego treści można wywnioskować, że poprzedni rządca dóbr brańskich, starosta kaniowski, krzyczewski i czerkaski, Eustachy Daszkiewicz, wysyłał członków tego rodu z listami do Bielska, Brześcia, Terebunia, a jego następcą, podsędek, a potem sędzia ziemski bielski, Mikołaj Korycki, nawet do Krakowa. Ten ostatni zorientował się zresztą, że był to niezwykle uciążliwy obowiązek, dlatego w końcu zwolnił z niego bojarów. Warto również zwrócić uwagę na inny, interesujący fragment tego dokumentu. Wynika z niego, że Szpakowie osiedleni byli w dzierżawie brańskiej co najmniej od lat 20. XVI wieku. Dowiadujemy się również, że w owym czasie została przeprowadzona pomiarowa włóczna gruntów należących do dworu w Małyszach. Omawiany ród bojarski otrzymał wtedy ziemię położoną w ich obrębie, w trzech różnych miejscach (zgodnie z zasadami ówczesnej gospodarki rolnej). Jedno z nich znajdowało się w widłach rzek Bronki i Lachwiczówki. Ten sam teren opisany jest w późniejszym o kilka dekad rejestrze kolejnej pomiarowej włócznej starostwa brańskiego. Czytamy tam, że ciągnie się od naddatków do rzeki Bronki z jednej strony oraz od gaju nad rzeką Lachwiczówką do naddatków z drugiej strony¹¹. Teren ten, jako opuszczony, w 1564 roku otrzymał od dokonującego pomiaru włók dworzanina królewskiego Andrzeja Dybowskiego podstarości brański Franciszek Zubrzycki. W następnym roku nabywca wystarał się u króla Zygmunta Augusta o list potwierdzający jego prawa do tej ziemi. Dokument ten został w 1598 roku oblatowany w grodzie brańskim przez uczciwego Abrahama Chodkowicza, poddanego królewskiego ze wsi Szpaki¹². Najprawdopodobniej ów Abraham (syn Teodora) należał do rodu bojarskiego Szpaków. Nie wiadomo, w jakich okolicznościach zaścianek przestał być własnością samego Zubrzyckiego albo jego następców, ale nie ulega wątpliwości, że znowu powrócił do rąk poprzednich właścicieli. W owym liście interesujący nas teren jest nazwany zaściankiem Szpa-

¹⁰ *Uwołocznoje izmierienije gorodow Brjanska i Saraża s prinadleżaszczimi k nim wolostjami sostawliennoje Diewjałtozskim-Skoczkom w 1560–1563-m g.*, [w:] *Piscowaja kniga grodzienskoj ekonomii s pribawlienijami*, t. II, Wilna 1882, s. 381–382.

¹¹ *Uwołocznoje izmierienije...*, s. 374.

¹² Nacjonalnyj istoriczeskij archiw Bielarusi [dalej: NIAB] w Mińsku, f. 1708 op. 1 i. 82, k. 48.

kowskim. Wydaje się, że następcą Abrahama Chodkowicza, najprawdopodobniej jego synem, był Mikita Abramik. Występował on w aktach Sądu Referendarii Koronnej z 1638 roku, w sprawie między poddanymi starostwa brańskiego a ówczesnym starostą Prokopem Leśniowolskim¹³. Znajduje się tam wzmianka o tym, że Mikita Abram, młynarz ze wsi Szpaki, skarżył się przed komisarzem królewskim, że dawny burgrabia brański odebrał mu gwałtem jego prawa i przywileje, w następstwie czego urzędnicy starościńscy zmuszali go do odbywania robót i posług, tak jak czynili z innymi, nieuprzywilejowanymi poddanymi. Czy chodzi tu o zakwestionowanie uprzywilejowanej pozycji zawodowej, czy może społecznej? Nie jest to do końca jasne. Mikita Abramik pojawia się jeszcze na kartach księgi grodzkiej brańskiej w zapisie datowanym na 1651 rok¹⁴. Młynarz okazał wtedy, przed urzędem grodzkim brańskim, rany, o zadanie których oskarżył szlachcica Marcina Olędzkiego ze wsi Olszewo. Na uwagę zasługują jeszcze dwie inne informacje. Po pierwsze, Mikita został zapisany jako pracowity poddany królewski, a więc chłop, po drugie, w zapisie figuruje jako mieszkaniec osady Puchacze, a nie jak wcześniej, wsi Szpaki. Niezwykle istotny w kontekście naszych rozważań jest dokument, w którym pojawia się on po raz ostatni, a mianowicie jego własny testament sporządzony w 1659 roku¹⁵. Z jego treści wynika, że swoją majątność przekazał czterem synom: Fedorowi (Teodorowi), Pawłowi, Jurgowi (Jerzemu) oraz Ostafiejowi (Eustchemu). Każdy z nich dostał po 5 zagonów gruntu oraz należną część ojcowskich zabudowań. Mikita polecił też, aby najmłodszy syn Ostafiej do czasu osiągnięcia pełnoletniości pozostawał pod opieką najstarszego brata Fedora. Świadcami testamentu byli: paroch unicki z parafii Malesze, diak, zapewne z tej samej parafii, oraz trzech wymienieni z imienia i nazwiska młynarze, sąsiedzi legatora. W dokumencie tym po raz pierwszy pojawia się nazwa *Szpakowszczyzna*, którą zapisodawca określił własne dobra. Odnajdujemy ją również w późniejszym o 8 lat inwentarzu dóbr starostwa brańskiego¹⁶. Odnotowano w nim, że zaścianek ten był wówczas w posiadaniu Fedora i Pawła

¹³ Archiwum Główne Akt Dawnych [dalej: AGAD] w Warszawie, Ks. Ref. 6, k. 116 v.

¹⁴ NIAB Mińsk, f. 1708 op. 1 i. 141, k. 637.

¹⁵ NIAB Mińsk, f. 1708 op. 1 i. 159, k. 117.

¹⁶ AGAD Warszawa, AR XXV 362a, Inwentarz włości starostwa brańskiego do dworu bujnowskiego należącej z 1667 roku, k. 10 v..

Abramików, mieszkających przy młynie. Nie do końca wiadomo, czy młyn, o którym mowa, powstał na terenie zaścianka, czy chodzi tu o obiekt istniejący co najmniej od XVI wieku, będący początkiem osady Puchacze. Bracia Abramikowie, wymienieni jako właściciele Szpakowszczyzny, to bez wątpienia synowie wspomnianego wcześniej Mikity. Warto w tym miejscu postawić pytanie o genezę nazwy miejscowej *Abramiki*. Pochodzi ona niewątpliwie od skróconej postaci imienia hebrajskiego *Abraham*, czyli *Abram*¹⁷. To imię nosił odnotowany w 1598 roku, wymieniony wcześniej, członek bojarzkiego rodu Szpaków. Nazwa miejscowa *Abrahamiki* (obocznie stosowano również postać *Abramiki*), została po raz pierwszy poświadczona w postaci zapisu w księdze grodzkiej brańskiej datowanego na 1688 rok¹⁸. W tym czasie mamy już do czynienia z przedstawicielami kolejnego pokolenia tej rodziny. Inskrypcja z tego roku wymienia braci stryjecznych Abrahamików: Piotra – syna niegdyś Fedora, oraz Romana – syna niegdyś Pawła, mieszkających we wsi Abrahamiki¹⁹. Co ciekawe, we wpisie figurują oni jako bojarzy. Piotr zwany był również *Koniuszykiem*²⁰. Nazwa osobowa nawiązuje zapewne do funkcji koniucha, czyli sługi doglądającego koni (zapewne w dworze bujnowskim), którą pełnił on albo któryś z jego przodków. Nazwisko *Koniuch* przetrwało w przysiółku Puchacze do dziś. Z kolei Roman nazywany był także, od imienia swego ojca, *Pawlukiem*²¹. Warto też odnotować fakt, że potomstwo Mikity Abramika określane było również mianem *Abrahamowienie*. Takim przydomkiem nazywano m.in. jego synów: Jerzego i Chwedora²². Należy zauważyć, że ani nazwa osobowa *Szpak* (również w postaci *Szpakowicz* czy *Szpakowski*), ani antroponim *Abram* (także w postaci *Abramik* czy *Abrahamik*, albo *Abrahamowienie*) nie utrwaliła się w następnych pokoleniach owej rodziny bojarów-młynarzy. W XVIII wieku wśród mieszkańców osady Abramiki odnotowano następujące nazwiska

¹⁷ M. Malec, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków 1994, s. 175; B. Tichoniuk, *Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839*, Zielona Góra 2000, s. 64.

¹⁸ NIAB Mińsk, f. 1708 op. 1 i. 188, k. 545.

¹⁹ Tamże.

²⁰ AGAD Warszawa, Ks. gr. bran. 52, k. 202.

²¹ Tamże.

²² NIAB Mińsk, f. 1708 op. 1 i. 158, k. 233 v., 235. Zapis z 1665 roku.

historyczne²³: *Caruk, Jaroszuk, Koniuch, Joźwik, Kostenczuk, Kozieł/Koźluk, Marcianiuk, Panas/Panasiuk, Romańczuk, Wróbel*²⁴.

Mimo że istnienie wsi Abrahamiki zostało poświadczane w zapisie z księgi grodzkiej brańskiej datowanym na 1688 rok, to nie wzmiankuje o niej późniejszy o 4 lata rejestr pogłównego unickiej parafii Malesze. W dokumencie tym Abramikowie zostali ujęci jako mieszkańcy osady młyńskiej Puchacze²⁵. Dopiero spis z 1716 roku odnotowuje młyn Abrahamiki, można zatem przypuszczać, że istniała już przy nim odrębna osada. Źródło wymienia głowy (mężczyzn i kobiety) zamieszkałych w niej rodzin²⁶. Od tego czasu miejscowość istnieje nieprzerwanie do dziś. Jej dalsza egzystencja stanęła pod znakiem zapytania pod koniec XVIII stulecia. Ponieważ wieś nie była wspomniana w rejestrze pomiaru włócznej starostwa brańskiego z 1563 roku, wyrokiem Sądu Referendarii Koronnej zdecydowano o jej przeniesieniu na grunty pobliskiej wsi Malesze²⁷. Postanowienia tego jednak nigdy nie zrealizowano.

Reasumując, należy stwierdzić, że powstanie na przełomie XVII i XVIII wieku osady młyńskiej Abramiki jest ściśle związane z wyodrębnieniem się wcześniejszego o stulecie zaścianka o nazwie *Szpakowszczyzna*. Istotnym ustaleniem dokonany w wyniku analizy zgromadzonego materiału źródłowego jest konstatacja, że założenie owej miejscowości należy łączyć z młynarską gałęzią bojarskiego rodu Szpaków, którego protoplastą był Abraham Chodkowicz.

²³ W tym czasie nie było jeszcze nazwisk w dzisiejszym rozumieniu tego terminu, czyli niezmiennych i dziedzicznych.

²⁴ AGAD Warszawa, Ks. gr. bran. 44, k. 378 v.; Archiwum Diecezjalne w Drohiczyźnie, Lib. par. Łubin, sygn. 2; Lib. par. bap. Łubin, sygn. 4.

²⁵ AGAD Warszawa, Ks. gr. bran. 52, k. 202.

²⁶ Tamże, Ks. gr. bran. 44, k. 378 v..

²⁷ Tamże, Ks. Ref. 58, k. 226 v.–227.

Aneksy

1540

Królowa Bona zwalnia Paszka i jego bratanków Iwana, Jaczka i Bohdana bojarów Szpakowiczów z obowiązku wożenia listów.

Uwołocznoje izmierenije gorodow Brjanska i Saraża s prinadleżaszczimi k nim wołostjami sostawliennoje Diewjaltowskim-Skoczkom w 1560–1563-m g., [w:] Piscowaja kniga grodnienskoj ekonomii s pribawlienijami, t. II, Wilna 1882, s. 381–382.

Bona, s Bozei miłoszci kr. Polska, wielka kxieszna Litewska, Ruska, Pruska, Zmotska, Mazowieczka etc.

Bil nam czolem boiarin powiathu Branskiego Malischowczy, na ymie Pascha, z brataniczami swemi Iwanem a Jaczkiem, a Bohdanem Spakowiczi y pokladali przed namy listh starosti Gikaskiego y Kamienieczkiego, nieboszczika p. Ostaphieia Daskowicza, ktori on ym listh dal w then czas, gdi then dwor Maliszow dzierszał, w ktorim lisczcie iego s tego opisano: isz kiedy ziemia Maliszowska bela morg. na włoki wimorgowana; a tak oni uproszili sobie ziemie osobną w iednim wengle na yedno liato, kendi szami siedzą, a w drugim wengle za rzekę Bronką na drugie liatho, a w trzecim wegłe na trzecie liatho od Thobiasza y od inszich boiar Branskich poblizu, kandi opiszuię w thim lisczcie nieboszczika p. Ostaphiowym, ysz on dowiedziawszi się tego, ze ich ziemia oiczyszna na włoki wimierzona, przy tich trzech ziemiach ich ostawił y s tich trzech ziem w kaszdi rok kazal ym dawacz czinszu po gr. 3, kopo groszy Litewskich monethi, a inszich niektorich szlusb y podatek dawacz ym nie kazal, niszę opiszal tisz w thim lisczcie swoim p. Ostaphiczi, ysz mieli oni kiedibi szie przigodzilo s listhi do Bielska i do Brzeszcza y do Terebunia iesdzicz, to pak oni tich czasow powiedzieli y zalowali nam o tim, ysz sedzia Bielsky, namiestnik nasz Branski y Sarasky, Mikolai Koriczky, poczał bel ych s listhi swemi (do) Krakowa poszilacz y w tim ym trudnoszcz czinicz, a pothim on szam sie obaczil, ych s listhi swemi poszilacz przestal y listh swoi ym na thi trzi ziemie dal y we wsitkim wedlug listu nieboszczika p. Ostaphya ych sostawił y thi s kopi gr. s tich ziem w kasdi rok do skarbu naszego dawacz ym kazal. Ktorzi oni listh

iako p. Ostaphyow, thak thesz y Koriczkiego przed nami pokladaly y bili nam czolem, abichmi ym laske nasze uczinili, y przy tich ziemiach na thim placzie urocziskim ych sostawili y s listhi namiestnikow naszich tamosznich Branskich iedzicz ym nie kazaly. Jedno mi, tich listow ogliadawszi y im dobrze wiroszumiawszy y baczancz bicz w tim prosbam ych słusznam, y s laski naszei hospodarskey tho uczinili, przy tich ziemiach ych zostawuiem. Maiam oni tey ziemie na siebie trzimaiancz i ych uziwacz, w kaszdi rok s nich do skarbu naszego po kop 3 Litewsky monethi pelnicz mayą. A czo się doticze thego, ysz nieboszczek p. Ostaphy kazal ym bel s listhi do Bielska y do Brzesczia y do Terebunia iesdzicz, ieno mi s tego iesdzienia s listhi ich wolnemi czynimy, yusz ony przesz ni maią nigdi s listhi namiesnikow naszich Branskich iesdzicz. I na to daliszmi ym then nasz listh z naszam pieczecziąm.

Piszan Wilnie, liatha Bozego 1540, mieszacza Julia 7 dnia, indicta 13. Valerianus.

1564

Opis zaścianka Szpakowszczyzna, będącego w posiadaniu podstarościęgo brańskiego Franciszka Zubrzyckiego.

Uwołocznoje izmierenije gorodow Brjanska i Saraża s prinadleżaszczimi k nim wołostjami sostawliennoje Diewjaltowskim-Skoczkom w 1560–1563-m g., [w:] Piscowaja kniga grodnienskoj ekonomii s pribawlienijami, t. II, Wilna 1882, s. 374.

Zasczianek trzeci, gdzie beli stare sielidbi boiar Spakow, pocznia się od nadatkow, ku wlokam 7 przidanich, konczy się w rzeczke Bronke s boku iednego podle gayu, ktore iest w paszni Bonowskiej po rzecke abo strumien Lachwiczowke, a s drugiego boku przy nadatkach, wlokam udzialanich, grunthu dobrego morg. 10 na rok 1563. The morgi beli zithem na kr. iego mczi przesz urząd sasiani, a gdi sboze pozna, maią bicz na czynszu kr. iego mczi przesz urząd rozdani, s ktorich placzicz bendą po morg. po gr. $\frac{3}{4}$, czini kop 6/34. A potim roku 64 miesiacza Marcza dnia X ten sascianek przyą Francz Zubrzycki pusto lieżaczy, s ktorego czinsz pierwszy soplaczicz w tim ze roku 1564.

1565

Król Zygmunt August potwierdza podstarościemu brańskiemu Franciszkowi Zubrzyckiemu posiadanie gruntów w mieście Brańsku oraz w zaścianku Szpakowski, nadanych mu przez dworzanina królewskiego Andrzeja Dybowskiego w czasie pomiaru włócznej.

Nacjonalnyj istoriczeskij archiw Biełarusi, Mińsk, f. 1708 op. 1 i. 82, k. 47 v.– 48 v..

Zigmunth August bożą miłością krol polski Wielkie Xiąze Litewskie Ruskie Pruskie Zemodskie Mazowieckie Inflanczkie y inych.

Bił nam czołem ten Frącz Zubrziczki isz Dworzanin nasz Andrzej Dibowski za rozkazaniem naszym krolewskiem stanowiącz pomiare włóczną na grunciech Dwora naszego Branskiego dał mu s pomiary włócznei tam na gruncie miasta naszego Branskiego włokę to iesth połwłoki wedle Ziemi mieszczanina tamecnego Czenciola a drugą połwłocki wedle Ziemi Xiędza Ruskiego na płaczie naszym y na wszistkiei powinności mieszckiei potemu iako ine mieszczenie tamecznie Branskie z Ziem swych do skarbu naszego płaczą y wszelkie powinności onemu miasthu należące pełnia A k temu isz tenze Andrzej Dibowski tamze w tei włosci Branskiei Zascianek pustki na Maleszach na imię Spakowski od rzeczki Lachwicowki do rzeczki Bronki w ktorym iest morgow dziesięcz grunta dobrego zemach dał na płacie naszym z Onego Zasczianka postanowionem którą włokę w mieście Branskiem i Zasczianek na Maleszach on spokojnie dzierzącz bił nam czołem abychmy przy tym iego Zostawili i listem naszym to iemu potwierdzili a tak gdis s pomiari włócznei Andrzej Dibowski one włoke i Zasczianek pomieniony na płacie naszym zemie dał a on tego spokojnie i potenczas dziwa my z łaski naszej na czołem biczie iego to czyniącz przithym iego zostawili y tem listem naszym Zostawuiem ma on Szam y poniem Zona y dzieci y potomki iego tę włokę Ziemi na groncie mieisckiem branskiem w uroczyskach pomienioną leżącą y Zasczianek na Maleszach dzierzac poziwacz iednocz stei włoki mieisckieie y z Zasczianku na Maleszach tak wszitkie płaty y podatki na nasz według postanowienia naszego dawacz y iako Z włoki mieszckieie spolnie z mieszczanym tamecznemi tak iz Zasczianku z ludzki włoczneimi wszelakie powinności niczym się nie wylamuiacz y otego niezakrywaiacz pełnicz będą powinni potemu iako i mieszczenie y ludzie

włoszci tamecznei temu według postanowienia naszego doszicz czynię i na tho daliszmy iemu ten nasz listh I naszą pieczęcią.

Piszan w Knýszinie lata Bozego Narodzenia tisiącz pieczszeth szeszdzieth piątego miesiacza Jul. piątego dnia Mikołai Naruszewicz Pisarz y Sekretarz.

1659

Testament Mikity Abramika, bojara i młynarza starostwa brańskiego.

Nacjonalnyj istoriczeskij archiw Biełarusi, Mińsk, f. 1708 op. 1 i. 159, k. 117.

Ja Mikita Abramik zeznam ostatnią wolą moją komu będzie należało wiedziec iż dobra moie Szpakowszczyzna nazwane Leguię synom moim czterem ktorech każdego z osobna dzieł y daię Naprzod Fedorowi wydzielał Zagonow pięć starszemu synowi potym Pawłowi także zagonow pięć potym Jurhowi także zagonow pięć potym małemu Ostapieiowi zagono[w] pięć którego samego ze ieszcze rozumu nie ma daię synowi Fiedorowi starszemu w opiekę samego y grunt ten który ma Leguię tem moim Testamentem Az do wzrostu y zupełnego rozumu iego a iesliby [...] Smierc onego młodo z tego swiata wziąć miała tedy ten grunt przy Fedorze ma zostawac do którego zaden inszy Brat nie należy budynki które są po Smierci Moyey Sami sie iako naylepiey podziela Zatytem duszę moją Bogu ciało ziemi oddaię przy bytności oycy Swieszcznika Cerkwie Maleszewskiej także przy dziaku Hrehorym przy Radiwonie Wasiuczeniu przy Stephanie Smieyku przy Stasiu Spieszynskiem.

Działo sie Roku 1659 Miesiaca listopada po Mikołaiu Ruskiem.

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne:

Nacjonalnyj istoriczeskij archiw Biełarusi, Mińsk

f. 1708 op. 1 i. 82, Księga grodzka brańska z 1598 roku.

f. 1708 op. 1 i. 141, Księga grodzka brańska z lat 1650–1651.

- f. 1708 op. 1 i. 158, Księga grodzka brańska z lat 1665–1666.
f. 1708 op. 1 i. 159, Księga grodzka brańska z 1665 roku.
f. 1708 op. 1 i. 188, Księga grodzka brańska z 1688 roku.

Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa

- AR XXV 362a, Inwentarz włości starostwa brańskiego do dworu bujnowskiego należącej z 1667 roku.
Ks. gr. bran. 44, Księga grodzka brańska z lat 1670–1726.
Ks. gr. bran. 52, Księga grodzka brańska z 1691 i 1712 roku.
Ks. Ref. 6, Księga Sądu Referendarskiego z lat 1635–1640.
Ks. Ref. 58, Księga Sądu Referendarskiego z lat 1780–1783.

Archiwum Diecezjalne, Drohiczyn

- Lib. bap. par. Łubin, sygn. 2, Księga chrztów parafii Łubin z lat 1725–1766.
Lib. bap. par. Łubin, sygn. 4, Księga chrztów parafii Łubin z lat 1766–1790.

Opracowania, słowniki, wykazy i edycje źródłowe:

- Abramowicz Z., Citko L., Dacewicz L., *Słownik historycznych nazw osobowych Białostoczczyzny (XVI–XVII w.)*, t. II, Białystok 1998.
Kalinowski E., *Szlachta ziemi bielskiej wobec bezkrólewi w XVI–XVII wieku*, wydruk rozprawy doktorskiej, Warszawa 2018.
Kondratiuk M., *Nazwy miejscowe południowo-wschodniej Białostoczczyzny*, Wrocław 1974.
Malec M., *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków 1994.
Romaniuk Z., *Straty na Podlasiu w czasie potopu na przykładzie starostwa brańskiego*, „Białostoczczyzna” 1997, nr 1, s. 46–63.
Siedlecki J., *Starostwo brańskie w XVI–XVIII wieku*, „Ziemia Brańska” 1990/1991, nr 2/3, s. 36–63.
Tichoniuk B., *Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839*, Zielona Góra 2000.
Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych, 152, Powiat bielski, województwo białostockie, Warszawa 1972.
Uwołocznoje izmierenije gorodow Brjanska i Saraża s prinadleżaszczimi k nim wołostjami sostawliennojie Diewjałtowskim-Skoczkom w 1560–1563-m g., [w:] *Piscowaja kniga grodnienskoj ekonomii s pribawlienijami*, t. II, Wilna 1882, s. 317–412; 504–521.
Wykaz urzędowych nazw i ich części ogłoszony rozporządzeniem Ministra Administracji i Cyfryzacji z 13.12.2012, 2 pliki PDF, <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20130000200> (dostęp 5.07.2019).

Złotkowski P., *Bujnowo w XVI–XVIII wieku*, „Białostoczczyzna” 1994, nr 4, s. 39–47.

Złotkowski P., *Nazwy młynów i osad młyńskich dawnego starostwa brańskiego*, „Studia Wschodniosłowiańskie” 2016, nr 16, s. 345–364.

Zaścianek Szpakowszczyzna a geneza powstania osady młyńskiej Abramiki – uwagi historyczno-onomastyczne

Opracowanie to jest przyczynkiem do badań nad osadnictwem środkowej części historycznego Podlasia w okolicach Brańska. Autor na podstawie dostępnych źródeł archiwalnych zrekonstruował historię powstania osady młyńskiej Abramiki, ustalił również, że miejscowa rodzina młynarska była odgałęzieniem bojarskiego rodu Szpaków. Przedmiotem badania było również pochodzenie toponimu *Abramiki* i mikrotoponimu *Szpakowszczyzna* oraz ich wzajemne relacje na płaszczyźnie pozajęzykowej. W artykule omówiono także antroponimy historyczne użyte od identyfikacji członków młynarskiego rodu Abramików.

Słowa kluczowe: antroponimia, toponimia, mikrotoponimia, historia osadnictwa, Podlasie.

The Szpakowszczyzna area and the origin of the Abramiki mill village – historical and onomastical comments

This article is a contribution to the study of historical settlement of the central part of Podlasie region in the vicinity of Brańsk. On the basis of available archival sources, the author reconstructed the history of the Abramiki mill village and also established that the local family of millers was a branch of the Szpak boyar clan. The subject of the study was also the problem of origin of the toponym *Abramiki* and the microtoponym *Szpakowszczyzna* and their relations on the extra-linguistic level. The paper also discusses historical anthroponyms used to identify the members of the Abramik family of millers.

Keywords: anthroponymy, toponymy, mikrotoponimy, history of settlement, Podlasie region.